

Programske usmeritve SVIZ za mandatno obdobje 2022–2026

Sindikata vzgoje, izobraževanja, znanosti in kulture Slovenije (SVIZ) verjame, da so vzgoja in izobraževanje, kultura in raziskovalna dejavnost javno dobro in da imajo, če so ustrezno financirani, osrednjo vlogo pri zagotavljanju kakovostnega življenja prebivalstva ter pri izgradnji pravičnejše družbe v naši državi in širše v Evropi. SVIZ se bo tudi v prihodnje boril, da se bo stabilno investiranje javnih sredstev v vsa navedena področja krepilo, saj to predstavlja nujni pogoj za utrjevanje kakovostnega javnega šolstva, za široko dostopnost, kakovost in pluralnost kulture ter za krepitev mednarodno primerljive odličnosti znanosti. Da bi lahko te cilje dosegli, je predpogoj, da strokovnjakinjam in strokovnjakom, ustvarjalkam in ustvarjalcem, raziskovalkam in raziskovalcem zagotovimo primerne pogoje za delo in ustrezno plačilo – to ostaja poglobitveni cilj delovanja SVIZ. Izboljšanje življenja naših članic in članov ostaja osrednja naloga in cilj delovanja SVIZ tudi v mandatnem obdobju 2022–2026.

SVIZ se bo tudi v prihodnjih štirih letih po lastni presoji opredeljeval do pomembnih družbenih vprašanj, ki so v širšem interesu članstva, še zlasti do vprašanj, povezanih z delovanjem demokracije, pravne in socialne države, spoštovanjem človekovih pravic, uveljavljanjem enakosti med spoloma in bojem proti podnebnim spremembam, ki so posledica neustreznega ravnanja človeške družbe.

Pomembna naloga vseh organov SVIZ je utrjevati in poglobljati demokratične procese odločanja v sindikatu. Z anketnimi vprašalniki in neposrednim opredeljevanjem bo sindikat sistematično krepil vpliv članstva na pomembne odločitve. Še naprej bo utrjeval neposredno opredeljevanje članstva do stavk in sprejemljivosti stavkovnih sporazumov ter v skladu z odločitvami pristojnih organov SVIZ razširjal neposredno opredeljevanje članic in članov na še druge pomembne odločitve. SVIZ deluje in sprejema odločitve po splošno sprejetem demokratičnem načelu večine, ki je zavezujoča za vse člane in članice ter organe SVIZ, na katere se nanaša. A hkrati bo sindikat krepil kulturo spoštljivega odnosa do stališč, ki pri opredeljevanju ostajajo v manjšini.

Programske usmeritve SVIZ za mandatno obdobje 2022–2026, upoštevaje Statut SVIZ, Načela in cilje SVIZ ter Programske usmeritve Konfederacije sindikatov javnega sektorja za mandatno obdobje 2022–2026, predstavljajo temelj za odločanje in opredeljevanje organov SVIZ.

1. Odprava plačnih nesorazmerij pri zaposlenih v vzgoji in izobraževanju, znanosti in kulturi ter odprava anomalij v spodnji tretjini plačne lestvice

Analize gibanja plač v javnem sektorju, tako vladne kot sindikalne, ki so bile opravljene, enoznačno kažejo, da rast povprečnih plač v šolstvu, od vrtcev do univerz, v kulturi in raziskovalni dejavnosti zaostaja za plačami drugih poklicnih skupin v javnem sektorju, zlasti za prejemki zaposlenih v policiji, vojski in zdravstvu. Izhajajoč iz načela o enakem plačilu na primerljivih delovnih mestih je osrednji cilj SVIZ, da ugotovljena nesorazmerja odpravi ter zaposlenim za delo, ki ga opravijo, zagotovi primerljivo in ustrezno plačilo. V vzgoji in izobraževanju, kjer sindikat odpravo plačnih nesorazmerij zahteva prek splošne stavke, se mora odprava zaostankov jasno odraziti v stavkovnem sporazumu. V kulturi in raziskovalni

dejavnosti je treba doseči primerljiva zvišanja, zato mora biti članstvo pripravljeno uveljavljati zahteve tudi s stavko.

SVIZ se zaveda, da je nujna odprava kompresije plač v spodnji tretjini plačne lestvice, strukturno najbolj kompleksna in finančno najzahtevnejša sprememba, ki jo je treba realizirati čim prej, če se ne želimo soočiti s težko obvladljivimi konflikti. SVIZ, ki včlanjuje pomemben del zaposlenih v javnem sektorju, ki se uvrščajo v spodnji del plačne lestvice, bo zavrnil vsak predlog spreminjanja plačnega sistema, ki ne bo vseboval odprave kompresije v spodnjem delu plačne lestvice.

Spremembe plačnega sistema morajo biti take, da zagotavljajo pridobivanje potrebnega osebja na administrativnih, tehničnih in računovodskih delovnih mestih, strokovnjakov in strokovnjakinj, mladih raziskovalcev in raziskovalk ter kulturnikov, ki jim je treba zagotoviti dostojno plačilo in vzpostaviti ustrezna razmerja med delovnimi mesti.

Eden od razlogov za pomanjkanje pedagoškega osebja, s katerim se zdaj srečujejo tudi že državne institucije, je brez dvoma posledica vse slabšega vrednotenja njihovega dela v primerjavi z drugim, po zahtevnosti in odgovornosti primerljivim delom v javnem sektorju. Pri (ne)odločanju za pedagoške poklice je za mlade najbolj problematično nizko plačno izhodišče, zato bo SVIZ bolj kot v preteklosti izpostavljajal proporcionalno večje zvišanje plač za strokovno osebje na začetku kariere.

2. Aktivno sodelovanje sindikatov v boju proti podnebnim spremembam je v neposrednem interesu delavk in delavcev

Podnebne spremembe, ki so posledica delovanja človeka, so resnične in ogrožajo obstoj civilizacije, neposredno vplivajo na pogoje dela, na delovna mesta, na varnost in zdravje zaposlenih, zato so spremembe v delovanju naših družb neizbežne in nujne. SVIZ sprejema stališče Evropske konfederacije sindikatov (ETUC), Evropskega sindikalnega odbora za izobraževanje (ETUCE) in Konfederacije sindikatov javnega sektorja (KSJS), da je boj za pravični prehod na krožno in podnebno nevtrarno gospodarstvo ena od osrednjih nalog sindikatov. Vključitev sindikatov v pravično porazdelitev stroškov pri financiranju omenjenega prehoda, zagotavljanje sredstev za ohranjanje in potrebno prilagajanje delovnih mest na spremembe so v neposrednem interesu članstva in vseh zaposlenih. SVIZ bo vztrajal, da se razumevanje kompleksnih posledic podnebnih sprememb in vključevanje okoljske odgovornosti umesti kot eno od osrednjih usmeritev pri spreminjanju vzgojno-izobraževalnega sistema v naši državi.

3. Za reformo, ki utrjuje in krepi javno vzgojo in izobraževanje, strokovno avtonomijo učiteljstva in sodelovanje strokovnjakov praktikov pri oblikovanju vzgojno-izobraževalnega sistema

SVIZ se zaveda, da ob velikih spremembah v sodobnih družbah in njihovih ekonomijah, ki smo jim priča, ob novih strokovnih spoznanjih pri delu v vrtcih in šolah ter raziskovalnem delu na inštitutih in univerzah v Sloveniji ter tujini, ob preučevanju iniciativ za premislek o prihodnosti vzgoje in izobraževanja, ki se vse pogosteje formulirajo tako v posamičnih državah Evropske unije kot na globalni ravni, potrebujemo prenovu našega vzgojno-

izobraževalnega sistema. Za SVIZ je ključnega pomena, da so v prenovi od vsega začetka vključeni praktiki, da reforma zasleduje cilj utrjevanja in krepitve javnega izobraževanja ter strokovne avtonomije pedagoškega osebja. SVIZ, ki se je spomladi 2022 aktivno vključil v civilno pobudo »Partnerstvo za kakovosten in pravičen vzgojno-izobraževalni sistem v Republiki Sloveniji«, soglaša z razmisleki o ciljih, sestavi in vsebini sodobnih sistemov vzgoje in izobraževanja, ki iščejo poti za prehod iz kriz sedanosti.

4. Na državo (na izvršilno in zakonodajno oblast) sistematično naslavljati predloge in zahteve, naj odpravlja razloge za pomanjkanje pedagoškega in drugega strokovnega, administrativnega, računovodskega in tehničnega osebja v vrtcih, šolah, na univerzah, v dijaških domovih in zavodih

Problematika stopnjujočega se pomanjkanja pedagoškega in drugega osebja v vrtcih, šolah, na univerzah, v dijaških domovih in zavodih nedvomno vpliva na zmanjševanje kakovosti vzgojno-izobraževalnih procesov in vse resneje ogroža normalno delovanje vzgojno-izobraževalnega sistema kot celote. Pomanjkanje osebja je posledica negativnega trenda marginalizacije pomena izobraževanja v naši državi, za katero je v celoti odgovorna nerazumna in povsem napačna politika preteklih in zdajšnje vlade na tem področju. Neustrezno vrednotenje pedagoškega dela, ki v družbi posledično izgublja pomembnost in ugled, mlade odvrača od pedagoških poklicev. SVIZ bo aktivno prispeval k čimprejšnji zaustavitvi omenjenega negativnega trenda in od države zahteval, da odpravi razloge zanj.

5. Krepitev zaposlenosti in izboljševanje pogojev dela v kulturnih dejavnostih

SVIZ je prepričan, da je razvejana in avtonomna kulturna dejavnost, na strokovnem in umetniškem področju, ključnega pomena za razumevanje družbe, v kateri živimo; krepí kakovost naših življenj in prispeva k preseganju predsodkov. Ni dopustno, da se kulturne dejavnosti enači z razvedrilnimi in rekreacijskimi, saj jim po pomenu pripada poseben status. Zaposleni v kulturi imajo družbeno pomembno vlogo, zato je ena od ključnih nalog SVIZ, da krepí njihov ugled in se zavzema za spoštljiv odnos drugih do njihovega dela. Uveljavljanje tega cilja nujno vodi prek ustreznih pogojev za delo kulturnikov, kar v prvem in najpomembnejšem koraku pomeni, da je treba v mandatnem obdobju 2022–2026 zagotoviti dodatna delovna mesta, katerih število v zadnjih dvajsetih letih v večini kulturnih dejavnosti stagnira, v nekaterih celo nazaduje, ob tem da se pred zaposlene postavlja vse več novih nalog. Vse to je mogoče udejanjiti ob zanesljivem oziroma stabilnem financiranju kulturnih dejavnosti!

SVIZ bo vztrajal pri zahtevi, da se poveča število predstavnikov zaposlenih v svetih zavodov, ki jim je treba zaupati, da bodo odgovorno in kvalificirano sprejemali odločitve v korist zavodov. Hkrati bo sindikat zagovarjal spremembo ustanovitvenih aktov povsod, kjer so bili ti spremenjeni v škodo strokovnosti, umetniške kakovosti in sposobnosti organiziranja in vodenja pri izbiri kandidatov in kandidatk. V zvezi s tem je treba jasneje opredeliti tudi delovanje in naloge Kulturniške zbornice.

Več pozornosti kot v preteklih obdobjih bo SVIZ namenil položaju samozaposlenih v kulturi, pri tem pa sledil dvema ciljema: zmanjšati število prekarnih zaposlitev na račun varnejših tipov zaposlitev ter izboljšati pogoje dela za samozaposlene.

SVIZ se zavezuje, da bo aktivno sodeloval pri oblikovanju ali spreminjanju vseh pomembnih predpisov za zaposlene v kulturi.

6. Izboljšati vrednotenje dela v visokem šolstvu in znanosti ter krečiti njun pomen v družbi

Enako kot v vzgoji in izobraževanju na douniverzitetni ravni ter v kulturi je tudi v visokem šolstvu in znanosti osrednja naloga sindikata povezana z izboljšanjem vrednotenja dela zaposlenih, tako strokovnega kot administrativnega in tehničnega osebja. Za SVIZ je pomembno, da zaposleni v visokem šolstvu in znanosti ostanejo javni uslužbenci, katerih specifične dela in organiziranosti se opredeljujejo v kolektivnih pogodbah. Za SVIZ so razmisleki o skupni kolektivni pogodbi zaposlenih v visokem šolstvu in znanosti sprejemljivi, a le, če bo to v korist zaposlenim. Ob vsakem premiku plač zdravnikov specialistov bo SVIZ sprožil neposredno zahtevo, da se plače vsaj enako zvišajo visokošolskim učiteljem in raziskovalcem.

Ob napovedi priprave povsem novega zakona o visokem šolstvu je za SVIZ ključnega pomena, da bo od vsega začetka enakopravno vključen v njegovo oblikovanje. Zavzemal se bo za ohranitev osrednje vloge javnih univerz, za brezplačni študij in partnerski odnos med vodstvi univerz, študenti in zaposlenimi, ki jih zastopamo reprezentativni sindikati. Enako velja za vključenost naših članov in članic v napovedano prenovo Javne agencije za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. SVIZ bo aktivno sodeloval pri implementaciji novega zakona o raziskovalni dejavnosti, ki se je začel uporabljati 1. januarja 2022. Za raziskovalke in raziskovalce je tako bistvenega pomena, kako se bo izvajal predvideni del stabilnega financiranja (delitev denarja) in tudi kako se bo v praksi izvajal proces evalvacije programov (t. i. institucionalna evalvacija). Prav tako je zanje – še posebno za mlajše raziskovalce – velikega pomena tudi drugi del javnega financiranja znanstvenoraziskovalne in inovacijske dejavnosti, ki poteka na ravni projektov. V procesih izbiranja in financiranja raziskovalnih projektov je treba v največji možni meri zagotoviti nepristranskost, strokovnost in preglednost. Razpisi naj bodo ločeni za mlajše, že delno uveljavljene in popolnoma uveljavljene (starejše) raziskovalce, saj ni ustrezno, da se mlajše raziskovalce, ko se jih ocenjuje kot kandidate za vodje projektov, po referencah primerja z znanstvenimi svetniki.

V mandatnem obdobju 2022–2026 mora sindikat izboljšati položaj mladih raziskovalcev in raziskovalk, še zlasti vrednotenje njihovega dela.

7. V socialno-varstvenih zavodih vztrajati pri izboljšanju pogojev dela, v prvi vrsti pri uveljavitvi izboljšanih standardov in normativov, ter zahtevati ustreznejše vrednotenje dela za pedagoški del strokovnega osebja in zaposlenih v plačni skupini J

Stopnja izgorelosti strokovnega osebja in zaposlenih v plačni skupini J je v socialno-varstvenih zavodih izjemno visoka, ker so pogoji dela za obstoječe osebje prezahtevni in preveč obremenjujoči, hkrati je vrednotenje njihovega dela neustrezno. Zaradi povečanja razlik v plačah med zdravstvenim in pedagoškim osebjem se med slednjimi še dodatno povečuje delež neustrezno izobraženih. Vse skupaj vpliva na večanje nezadovoljstva, katerega neposredna posledica je odhajanje zaposlenih na lažja delovna mesta izven

zavodov, hkrati pa neustrezni pogoji dela in slabo plačilo odvrtaajo zlasti mlade strokovnjakinje in strokovnjake, administrativno in tehnično osebe, da bi se prijavljali na prosta delovna mesta. Izboljšanje pogojev dela in plač zaposlenih v socialno-varstvenih zavodih sta osrednja cilja SVIZ na tem področju.

8. Intenzivna krepitev stavkovnega sklada SVIZ

Zavrnitev plačila nadomestila plače zaposlenim v vzgoji in izobraževanju za dan, ko so sodelovali v splošni stavki (9. 3. 2022), predstavlja signal, da se bo Slovenija v prihodnjih letih zelo verjetno približala razumevanju stavke, kakršno je v državah z demokratično tradicijo. Tam stavke, v katerih delavke in delavci zahtevajo višje plačilo in pri katerih ne gre za kršitev podpisanih dogovorov, niso plačane in gredo na račun zaposlenih oziroma sindikatov, ki vodijo stavko. Sindikati v skandinavskih državah, v Nemčiji in nekaterih drugih zahodnoevropskih državah zaposlenim, ki stavkajo, nadomeščajo od 40 do 60, redko 70 odstotkov izgubljenega dohodka, preostali del prevzamejo nase stavkajoči, ki si od stavke obetajo dolgoročno višje plače. Če bi SVIZ želel članicam in članom povrniti izgubo dohodka za enodnevno splošno stavko v celoti, bi moral za to po grobem izračunu nameniti približno 5 milijonov evrov, za dva dneva stavke 10 milijonov. Da bi lahko uveljavljali boljše vrednotenje dela našega članstva, ki ga učinkovito ni mogoče izvesti brez stavk, je treba nujno hitro okrepiti stavkovni sklad. SVIZ bo v letih od 2023 do 2026 za stavkovni sklad namenil vsaj 500.000 evrov na leto, če bo to dopuščal finančni položaj sindikata, pa tudi več.

9. Široka, demokratična razprava članstva in organov sindikata o organiziranosti SVIZ

Med članstvom in v posameznih organih SVIZ je v zadnjem obdobju vzniknila živahna razprava o organiziranosti sindikata, še zlasti o postopkih odločanja, pristojnostih in pooblastilih posameznih organov, o časovnem omejevanju mandatov, sestavi glavnega odbora in razmerju do območnih odborov, o vplivu in avtonomiji območnih odborov ipd. V prihodnjem štiriletnem obdobju bodo glavni odbor, sindikalne konference, območni odbori, sekcije in sindikati zavodov razpravo o ustreznosti obstoječega načina organiziranosti in predlogih za spremembe sistematično vključevali v svoje delo, in sicer s ciljem, da se te predloge pripravi za naslednji kongres SVIZ.